

Nr 56.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsverkets övertagande av staden Noras förpliktelser gentemot borgmästaren Erik Åke Edvardsson, vilkens befattning kommer att indragas vid upphörande av rådhusrätten i samma stad; given Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg.

Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga. Beträffande stad, där domstols- och magistratsgöro-

målen ej bereda sysselsättning åt, förutom borgmästaren, minst två lagfarna ledamöter i rådhusrätten, må Konungen, jämlikt 2 § nämnda lag, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela förordnande som nyss nämnts. Har förordnande meddelats enligt sistnämnda bestämmelse, skall staden åliggande skyldighet beträffande avlöning till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, och pension till honom och hans familj övertagas av statsverket. Uppstår för staden utgift genom förpliktelse att bidra till hållande av tingshus eller genom inrättande av nya tjänster eller eljest för stadens förvaltning, eller nödgas staden avstå från inkomst eller rättighet, skall, såvitt ej utgiften eller förlusten motsvaras av besparing eller annan ekonomisk förmån som beredes staden genom rådhusrättens upphörande, sådan utgift och förlust ersättas av statsverket.

Med föranledande av anförda bestämmelser i 1932 års lag har utredning verkställt i fråga om staden Noras förenande i judiciellt avseende med domsaga. Resultatet av utredningen förelåg redan under våren 1947. Såsom jag framhöll i statsverkspropositionen till 1948 års riksdag, syntes staden emellertid icke böra förläggas under landsrätt utan att reglering samtidigt företogs av den omgivande Nora domsaga. Sistnämnda frågas lösning hade i sin tur befunnits vara beroende av huru den nya kommunindelningen i länet skulle komma att gestalta sig (II ht 1948 s. 61).

Sedan Kungl. Maj:t meddelat beslut angående ny indelning av Örebro län i borgerliga kommuner (SFS nr 310/1949), har Kungl. Maj:t den 14 oktober 1949 förordnat, att Nora domsaga skall från och med den 1 januari 1951 på det sätt uppdelas, att Karlskoga tingslag skall utgöra egen domsaga, benämnd Karlskoga domsaga, med kansli och tingsställe i Karlskoga stad samt att Nora tingslag skall förenas med Lindes domsaga till en domsaga, benämnd Lindes och Nora domsaga, med kansli i Lindesberg samt tingsställen i Lindesberg och Nora.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan, i vad mån genom Noras förläggande under landsrätt skyldighet kan uppkomma för statsverket att övertaga avlöningsförpliktelser eller eljest att ikläda sig ekonomiska förbindelser.

Staden *Nora*, som är centralort för Nora tingslag, hade den 31 december 1948 ett invånarantal av 3 379 personer. Invånarantalet i Nora domsaga utgjorde vid samma tidpunkt 55 777 personer, därav 16 557 inom Nora tingslag och 39 220 inom Karlskoga tingslag. Nora tingslag har tingsställe i eget i Nora beläget tingshus, vari jämväl domsagans kansli är inrymt.

För rådhusrätten och magistraten i Nora gäller en år 1923 av Kungl. Maj:t fastställd arbetsordning och lönestat. Enligt arbetsordningen består rådhusrätten och magistraten av, förutom borgmästaren, tre rådmän, vilka icke behöva vara lagfarna. Borgmästare i staden är för närvarande Erik Åke Edvardsson, som är född år 1897 och erhållit fullmakt å tjänsten år 1925. Rådmanbefattningarna äro tillsatta allenast på förordnande. Borgmästaren är

enligt lönestaten skyldig avgå vid 70 års ålder mot viss årlig pension. I 1933 års pensionsreglemente för Nora stads befattningshavare stadgas emellertid, att befattningshavare för att komma i åtnjutande av pension enligt reglementet är skyldig avgå från sin tjänst vid uppnådd pensionsålder, vilken enligt detsamma för borgmästaren inträder vid 67 år. Skyldighet för borgmästaren Edvardsson att övergå till annan tjänst hos staden föreligger icke. Framhållas må emellertid, att Edvardsson, som avlagt juris kandidatexamen, innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Enligt lönestaten är borgmästaren tillförsäkrad en årlig grundlön av 5 000 kronor jämte två ålderstillägg å vardera 500 kronor eller sålunda tillhoppa 6 000 kronor. Å sistnämnda belopp utgår tillägg med för närvarande 77 procent. Dessutom uppbär Edvardsson 120 kronor om året för ett barn, fött den 21 november 1935. Stadsfullmäktige hava vidare genom beslut den 18 april 1946 höjt grundlönen för borgmästaren med 1 000 kronor om året från och med den 1 januari 1946, men detta beslut har av Kungl. Maj:ten den 6 september 1946 allenast på det sätt fastställts att befattningshavaren berättigats åtnjuta sagda belopp intill dess staden kunde varda i judiciellt avseende förenad med domsaga. Slutligen åtnjuter borgmästaren även sportler, vilka — efter avdrag av vissa kostnader i och för tjänsten — under åren 1945—1949 i medeltal uppgått till 5 188 kronor årligen. — Borgmästaren Edvardsson är av staden pensionsförsäkrad i Sveriges kommunalanställdas pensionskassa. Stadens årliga andel i pensionsavgiften uppgår till 751 kronor 44 öre och Edvardssons andel till 614 kronor 82 öre.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 har genom länsstyrelsens i Örebro län försorg utredning ägt rum rörande Noras förenande i judiciellt avseende med Nora domsaga. Utredningen, som verkställdes jämlikt 3 § förenämnda lag den 17 juni 1932 och särskilt behandlat de i nämnda paragraf angivna frågor, har enligt länsstyrelsens uppdrag utförts av länsnotarien A. O. Wennsten.

Under utredningens gång hava de tingshusbyggnadsskyldige i Nora tingslag yrkat att, därest staden skulle i samband med beslut om landsrättsförläggning ingå såsom delägare i tingslagets tingshus, staden härför skulle erlägga en inlösningssumma av 40 000 kronor. Staden har å sin sida bestritt ersättningskyldighet.

I sitt den 12 februari 1947 dagtecknade utlåtande i ärendet har utredningsmannen anfört, att övertygande skäl talade för att Nora, så snart omständigheterna det medgåve, förlades under landsrätt. Under erinran om den då pågående utredningen angående omreglering av Nora domsaga har utredningsmannen — med utgångspunkt från att staden komme att ingå i Nora tingslag samt att statsverket vid rådhusrättens upphörande hade att övertaga stadens förpliktelser beträffande borgmästaren Edvardsson, vars tjänst för dylik händelse komme att indragas — framlagt en tablå beträffande de ekonomiska verkningarna för staden av indelningsändringen. I

denna hava upptagits, å ena sidan, utgiftsminskningar och, å andra sidan, kostnadsökningar i anledning av förändringen. De förra har utredningsmannen beräknat till sammanlagt 17 201 kronor och de senare till sammanlagt 7 080 kronor. Enligt utredningsmannens beräkningar skulle staden sålunda genom att förenas med domsaga vinna en årlig besparing av 10 121 kronor. — Vidkommande frågan om skyldighet för staden att utgiva ersättning till de tingshusbyggnadsskyldige för vinnande av delaktighet i tingshusgemenskapen har utredningsmannen anslutit sig till stadens ståndpunkt.

Över utredningen i dess helhet hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Nora, Nora tingslags häradsrätt, länsstyrelsen i Örebro län och Svea hovrätt.

Stadsfullmäktige hava vid sammanträde den 13 mars 1947 tagit ställning till utredningen, därvid fullmäktige tillstyrkt att staden förenades med Nora domsaga. Därest staden efter verkställd domsagoreglering icke komme att bibehållas såsom kansliort, hemställde stadsfullmäktige att särskild inskrivningsdomare eller tingsdomare måtte förordnas för staden jämte lämpligt område av angränsande del av tingslaget.

Häradsrätten har funnit övervägande skäl tala för rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med angränsande domsaga. De åtgärder som kunde bli en följd av utredningen rörande domsagans uppdelning komme givetvis att bli av betydelse även med avseende på vissa av de spörsmål som uppkomme i samband med stadens förläggande under landsrätt. Man torde dock vara berättigad att utgå från att ett tingsställe framgent komme att vara förlagt till Nora. För den händelse något domsagokansli icke komme att förläggas till staden, kunde det väl ur synpunkten av ortsbefolkningens bekvämlighet anses önskvärt att en befattning såsom särskild inskrivningsdomare inrättades för staden, eventuellt jämte lämpligt angränsande område. Å andra sidan borde man icke bortse från de svårigheter och olägenheter som ur rättsvårdens synpunkt måste uppkomma därest inskrivningsgöromålen komme att handläggas icke endast av annan myndighet än den som ombesörjde den övriga rättsvården utan även å annan ort än den där domsagoförvaltningen hade sitt säte. Det syntes kunna starkt ifrågasättas om icke dessa svårigheter och olägenheter borde tillmätas större betydelse än de fördelar som vore att vinna genom inrättandet av en särskild inskrivningsdomarbefattning för nu åsyftade område.

Länsstyrelsen har i huvudsak anslutit sig till utredningsmannens förslag. Staden borde icke åläggas utgiva ersättning för andel i tingshuset.

I sitt den 31 mars 1947 dagtecknade utlåtande har hovrätten förklarat sig dela häradsrättens mening att en förening av staden med domsaga borde komma till stånd. I fråga om inrättandet av en särskild inskrivningsdomarbefattning för staden ansåge sig hovrätten icke kunna för det dåvarande ingå i prövning av detta spörsmål, som närmast sammanhänge med den ifrågasatta domsagoregleringen. — I likhet med utredningsmannen

och länsstyrelsen ansåge hovrätten att staden icke borde åläggas utgiva ersättning för vinnande av delaktighet i tingshuset.

Statskontoret har den 24 april 1947 inkommit med infortrat utlåtande i ärendet, såvitt angår förpliktelser som må uppkomma för statsverket, därest rådhusrätten i Nora förklaras skola upphöra. I utlåtandet har statskontoret uttalat, att under angivna förutsättning skyldighet torde föreligga för statsverket att övertaga stadens förpliktelser allenast gentemot borgmästaren Edvardsson. Statlig ersättning till denne skulle sålunda utgå i första hand för mistad fast lön med $(5\ 000 + 1\ 000 =)$ 6 000 kronor årligen jämte rörliga tilläggsförmåner. I likhet med vad som skett i tidigare fall borde av praktiska skäl ersättningen för de rörliga förmånerna anpassas efter grunderna för statliga tilläggsförmåner på så sätt att Edvardssons lön omräknades till lön, varå utginge tillägg med 31 %. Därjämte skulle av statsmedel utbetalas årlig gottgörelse till Edvardsson för mistade sportelinkomster. Ersättning för nu nämnda löneförmåner borde utgå intill den tidpunkt, då Edvardsson uppnådde 67 års ålder. Vidare skulle Edvardsson intill utgången av december månad 1951 äga uppbära ett årligt belopp av 120 kronor såsom barnbidrag. — Slutligen hade statsverket även att övertaga kostnaden för borgmästaren Edvardssons pensionering. För tiden intill februari 1964 hade statsverket sålunda att till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa i pensionsavgifter inbetala ett årligt belopp av 1 366 kronor 26 öre. Det till Edvardsson utgående ersättningsbeloppet borde i anslutning härtill minskas med belopp, motsvarande den på honom belöpande delen av pensionsavgiften eller 614 kronor 82 öre.

Såsom villkor för åtnjutande av den sålunda föreslagna ersättningen synes, enligt statskontoret, böra gälla, att Edvardsson icke överginge till ordinarie befattning i statens tjänst eller utsåges till kommunalborgmästare i Nora eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat. Samtliga ersättningsbelopp borde anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Departementschefen.

Utredningen i ärendet giver otvetydigt vid handen att domstols- och magistratsgöromålen i Nora icke kunna bereda sysselsättning åt en rådhusrätt med minst tre lagfarna ledamöter. Vid sådant förhållande och då beslut numera föreligger om Nora domsagas omreglering, bör stadens egen jurisdiktion snarast upphöra. Detta synes lämpligen böra ske samtidigt med domsagoregleringens ikraftträdande den 1 januari 1951. Jag avser sålunda att föreslå Kungl. Maj:t att, med stöd av 2 § förutnämnda lag den 17 juni 1932, meddela förordnande om rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med den nybildade Lindes och Nora domsaga.

Vad härefter angår stadens önskemål om särskild inskrivningsdomare för staden jämte lämpligt angränsande område, har häradsrätten anfört betänkligheter häremot. En sådan anordning synes icke heller erforderlig, då staden ju skall bibehållas såsom tingsställe. Med det stora antal ting, som följer av nu gällande rättegångsordning, kommer befolkningen i staden med

omnejd att alltjämt äga möjlighet till erforderlig personlig kontakt med domsagopersonalen. — Att ålägga staden ersättningsskyldighet för vinnande av delaktighet i Nora tingslags tillgångar anser jag icke heller böra komma i fråga.

Innan beslut om stadens förenande i judiciellt avseende med domsagan kan meddelas, måste, på grund av 2 § andra stycket i 1932 års lag, riksdagens samtycke utverkas till att statsverket övertager stadens förpliktelser gentemot borgmästaren Edvardsson. Mot vad statskontoret anförd här om har jag intet att annat att erinra än att ersättningen för tilläggsförmånerna bör anpassas efter de ändrade bestämmelser beträffande dylika förmåner till statliga befattningshavare, som numera gälla. Med utgångspunkt från ett rörligt tillägg av 12 procent skulle sålunda Edvardssons fasta löneförmåner beräknas till 9 482 kronor och hans årliga fasta ersättning intill uppnådd ålder av 67 år uppgå till $(9\,482 + 5\,188 - 614,82 =)$ 14 055 kronor 18 öre. Då emellertid de statliga lönerna numera utgå i jämna kronor per månad, bör sagda belopp höjas till 14 064 kronor för erhållande av ett med 12 jämnt delbart belopp.

Någon ersättningsskyldighet i övrigt torde icke uppkomma för statsverket på grund av landsrättsförläggningen.

Under återopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

a) att till borgmästaren i Nora Erik Åke Edvardsson må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Lindes och Nora domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten årligen utbetalas *dels* — intill den tidpunkt då Edvardsson uppnår 67 års ålder — ersättning med 14 064 kronor jämte rörligt tillägg å ett belopp av 9 482 kronor enligt de för statliga befattningshavare gällande grunder, *dels ock* — intill utgången av år 1951 — ett belopp av 120 kronor, dock att, därest Edvardsson skulle övergå till ordinarie befattning i statens tjänst eller utses till kommunalborgmästare i Nora eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat, han ej vidare skall vara i åtnjutande av berörda gottgörelse; samt

b) att från och med dagen för landsrättsförläggningens ikraftträdande må till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa från allmänna indragningsstaten för Edvardsson årligen, intill dess han uppnår 67 års ålder eller skyldighet att erlägga pensionsavgift för honom eljest bortfaller, erläggas dylik avgift med 1 366 kronor 26 öre.

Vad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.
